

Práce Sentence Processing in Agrammatic Aphasia se věnuje problematice poruch gramatických znalostí a zpracování gramatické informace u pacientů se získanými poruchami jazyka. Vedle přehledového pojednání o výzkumu této problematiky a jeho metodách obsahuje zprávu o vlastní výzkumné studii, která se opírala o sledování očních pohybů participantů. Celkově jde o práci, která vysoce přesahuje standard běžný u diplomových prací v lingvistických oborech na našich univerzitách. Bez váhání ji tedy lze doporučit k obhajobě, i když lze mít dílčí výhrady k postupům a přístupu.

Jako formální vedoucí práce musím předeslat, že má role byla prakticky nulová. To je také má největší výtka diplomandce, která pracovala poněkud příliš samostatně. Asistenci se zpracováním dat jí poskytl kolega Dr. Lukavský, jemuž tímto patří dík a zásluha více než mě. Přístup diplomandy byl v tomto ohledu nepřilíh

Je však třeba říci, že si s prací samostatně poradila způsobem, který je pro daný účel bohatě dostačující a přesahuje běžné nároky na diplomovou práci. Zde je několik komentářů k práci a podnětů k diskusi při obhajobě:

1. V první kapitole se vymezuje termín agramatická afázie, resp. agramatismus. Lze agramatickou afázi považovat za jeden syndrom, nebo spíše za označení skupiny symptomů vyskytujících se u řady poruch? V práci je diskutována souvislost s Brocovou afázií, uvádí se, že agramatismus může být působen i jinými poruchami. Co tedy agramatismus je? Může se vyskytovat i u dalších afázií. Má termín agramatismus hlubší význam než „jakákoli získaná porucha, která se projevuje nedostatky v gramatice“?
2. V této souvislosti by stálo za to komentovat rozdíl mezi znalostí gramatiky a zpracováním gramatiky. Lze odlišit, který z těchto aspektů je při agramatismu postižen?
3. V kapitole o deficitech produkce a porozumění postrádám diskusi o vzájemné souvislosti těchto modů postižení. Postižení produkce může mnohem více záviset na schopnosti plánovat motorické a další aspekty řečového projevu, porozumění se jeví jako citlivější na deficity znalostí. Lze to nějak komentovat?
4. Kapitola o metodách je obsahově v pořádku. Nemůže jít o vyčerpávající výčet metod, což by snad mohl být řečeno zřetelněji. V tabulce 3.1 mě poněkud zaráží označení eyetrackingu a ERP jako metod s nízkými náklady, tj. ve stejné kategorii jako čistě behaviorální metody. Aparatura pro tyto metody stojí řádově statisíce korun, takže je podstatně dražší než metody opírající se o papír a tužku nebo běžné kancelářské počítače (ale pochopitelně levnější než zobrazovací metody založené na MRI a MEG). U tabulky 3.1 je i poněkud nejasná kategorie „Reflects natural language processing“. Zde lze těžko hovořit o kategorickém yes/no – prezentace jazykových dat při experimentech s eyetrackery, ERP nebo zejména v tunelu MRI musí být často přizpůsobena a zjednodušena, takže není příliš přirozená.
5. Přehled teoretických perspektiv v kap. 5 je dobře zvládnutý a cenný.
6. Experimentální část patrně přesahuje svým rozsahem i detailem provedení běžné české diplomky nejen na lingvistických oborech, ale i na oborech behaviorálněvědných. Úroveň reportování i provedení studie jsou přiměřené a interpretovatelné. Zásadní problém ve studii je nedostatek přípravy behaviorálními metodami. Vzhledem k historii projektu to zjevně nebyla volba diplomandky, která potřebovala využít metodu, jež byla k dispozici. Je ale tématem k diskusi při obhajobě, do jaké míry bylo využití eyetrackeru nutné a zda bylo přínosem.

Metoda „looking-while-listening“ se dá aplikovat i bez eyetrackeru, běžná videokamera

poskytuje dostatek informací k rozlišení toho, zda se zkoumaná osoba dívá doprava či doleva, přičemž časové rozlišení 25 Hz je bohatě dostačující pro většinu účelů. Studie na eyetrackeru by měla vycházet z rozsáhlejšího pilotního testování pomocí čistě behaviorálních metod; tak by bylo možné zjistit úroveň přesnosti u jednotlivých podnětů předem a případně je přizpůsobit; dále by tak byl o možné získat rozsáhlejší data. Bylo by také možné změřit reakční časy. Diplomandka by měla komentovat, jaké pilotní postupy by považovala za vhodné při případném opakování podobné studie.

Závěrem můžu jen zopakovat, že práce podle mě bohatě dostačuje pro ukončení magisterského studia a lze ji hodnotit jako výbornou.

Filip Smolík

Praha 5. června 2016